

Folklorno društvo Studenac iz Nerezina

Russin, Rea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:126454>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Rea Russin

Folklorno društvo Studenac iz Nerezina

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Folklorno društvo Studenac iz Nerezina

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Folklorna glazba

Mentor: Darko Đekić, prof., viši predavač

Student: Rea Russin

Matični broj: 0299013342

U Rijeci, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog/završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Zahvaljujem mentoru profesoru Darku Đekiću, na podršci, usmjeravanju i pomoći pri izradi završnog rada. Također, zahvaljujem teti Piji Zorović, Flaviji Zorović, Julijanu Sokoliću, Eleonori Šintić Russin, Dragoslavu Antoniju Russinu, Albertu Russinu, Raheli Russin, Samuelu Rukoniću i Roberti Žuklić na pružanju potrebnih informacija za pisanje rada te volju i želju za prisustvovanje u radu.

Sažetak

Folklorno društvo Studenac dolazi iz mjesta Nerezina na otoku Lošinju te njeguje običaje, nošnju, ples, pjesme i instrumente s tog područja. Cilj završnog rada je upoznavanje s tradicijom koju štuje ovo folklorno društvo i povijest, sadašnjost i budućnost prenošenja tradicije na mlađe generacije. Uz činjenične podatke ispitat će se stanovnici o običajima te članovi folklornog društva o djelovanju folklor kroz godine. Spomenut će se i objasniti i neke posebnosti mjesta Nerezine, kao što su običaji, govor i ples. U zadnjem dijelu rada bit će prikazana iskustva članova koji su upravo u dječjem vrtiću počeli plesati folklor te su danas dugogodišnji članovi. Objasnit će se i svrhu Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u prenošenju tradicije na mlađe naraštaje te samo prihvaćanje i njegovanje tradicije u Nerezinama.

Ključne riječi: folklor, folklorno društvo, tradicija, običaji, instrument, nošnja, ples, pjesma

Summary

The Folklore society Studenac comes from the town of Nerezine on the island of Lošinj and nurtures the practice, costumes, dance, songs and instruments from that area. The goal of the final paper is to get acquainted with the tradition that this folklore society respects and the history, present and future of passing on the tradition to younger generations. In addition to factual data, residents will be questioned about practice and members of the folklore society about the impact of folklore over the years. Some peculiarities of Nerezine, such as practice, speech and dance, will be mentioned and explained. In the last part of the paper, the experiences of members who started dancing folklore in kindergarten and are now long-term members will be presented. The purpose of early and preschool education in passing on tradition to younger generations and the acceptance and nurturing of tradition in Nerezine will also be explained.

Keywords: folklore, folklore society, tradition, practice, instrument, costume, dance, song

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. FOLKLOR.....	2
3. POVIJEST FOLKLORNOG DRUŠTVA	3
3.1. Geografsko područje i povijest	3
3.2. Govor Nerezina	4
4. OSNUTAK FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC.....	6
4.1. Prvo osnivanje folklornog društva Studenac.....	6
4.2. Drugo osnivanje folklornog društva Studenac	7
4.3. Treće osnivanje folklornog društva Studenac	7
5. NASTUPANJA FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC	9
6. SASTAV FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC	10
7. NEREZINSKA NOŠNJA.....	12
7.1. Ženska narodna nošnja.....	12
7.2. Muška narodna nošnja.....	13
8. NARODNI PLESOVI NEREZINA	15
8.1. Ples Milo drago	15
8.2. Ples Račić	15
8.3. Ples Manfrina	16
9. NARODNE PJESME NEREZINA	17
10. TRADICIJSKA GLAZBALA	23
10.1. Mijeh.....	23
11. OBIČAJI I TRADICIJA NEKAD	25
11.1. Svadbeni običaji	25
11.2. Običaji krštenja.....	26
11.3. Pogrebni običaji.....	26
11.4. Cvjetna nedjelja (Muaj)	26
11.5. Karnevalski običaji i pust	27
11.6. Crkveni običaji	28
12. OBIČAJI I OČUVANJE TRADICIJE DANAS.....	29
12.1. Nerezinski Muaj	29
12.2. Pusni utorak	30

12.3.	Festival mijeha.....	31
12.4.	Nerezinske ljetne igre	31
12.5.	Nerezinska regata tradicijskih barki na jedra	31
12.6.	Slavlje crkvenih blagdana.....	32
13.	OČUVANJE TRADICIJE U DJEČJEM VRTIĆU	33
14.	ZAKLJUČAK.....	36
15.	LITERATURA	37
16.	PRILOZI	38

1. UVOD

Mnoge države, gradovi i mjesta imaju svoju tradiciju, običaje i folklor, neki su s vremenom zaboravljeni, a oni koji se i danas održavaju važno je nastaviti i u budućnosti. Tradicija obuhvaća razne običaje, pjesme, ples, način življenja, oblačenje i još mnoge druge stvari koje su danas očuvane u raznim folklornim društvima. Manji broj odgajatelja danas u svoje vrtiće, odnosno odgoj i obrazovanje uvodi djeci ljubav za običajem, zanimanje za očuvanje ljubavi prema običajima. Manjak i nestanak mnogih običaja, pjesama i plesa pokazuju kako nedovoljno poticanje starijih utječe da se i mlade generacije ne uključuju u folklorna društva.

Cilj ovog rada je prikazati jedno malo mjesto na otoku Lošinju koje svoju tradiciju, običaje, nošnju, ples i pjesmu prenaša s generacije na generaciju kroz Folklorno društvo Studenac te prikazati kako se i mlade generacije i djecu može podupirati u namjeri očuvanja tradicije i uključivanja u folklorna društva i sudjelovanje u raznim manifestacijama. Ovaj završni rad prikazuje dugogodišnji rad Folklornog društva Studenac, mjesto Nerezine u kojima je pjesma, ples i zvuk mijeha dio svakidašnjice te običaje koje podsjećaju na način života nekad. Također, rad će se osvrnuti na utjecaj ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u poticanju mladih na sudjelovanje te rezultate koji su postignuti u Nerezinama dolaskom folklorša u dječji vrtić.

Ovaj rad istraživan je i napisan pomoću stručnih literatura kojoj je predmet proučavanja folklor i folkloristika, knjige otoka Lošinja i Cresa, knjiga napisanih o samom Folklornom društvu Studenac te intervjuiranjem stanovništva Nerezina. Upravo ova tema završnog rada je izabrana radi mjesta mog življenja, sudjelovanja u običajima te članstva u Folklornom društvu Studenac.

2. FOLKLOR

Folklor dolazi od engleske riječi *folk* što znači narod i od *lore* što znači predaja ili tradicija. Folklor predstavlja svaku usmenu narodnu umotvorinu, kao što su narodne pjesme, priče, basne, uzrečice, običaji, nošnje, plesovi i drugo. Folklorist je osoba koja se bavi izučavanjem folkloru ili stvara umjetnička djela u duhu folkloru (Klaić, 1987).

„Folklor je stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji neke zajednice, koje pojedinci ili skupine uče i reproduciraju pretežno usmeno, oponašanjem ili na neki drugi (neškolorani) način, a njime se izražava identitet te zajednice“ (Ladan, 2001:692).

Folklor označava narodnu, pučku kulturu te sadržava tradicijsku umjetnost, odnosno oblike književnosti (usmena ili pučka književnost), glazbe (folkloru ili narodna glazba), plesova (folkloru ili narodni ples), dramskog izraza (folkloru kazalište) te likovna stvaralaštva (folkloru likovni izraz). Prvi put pojam folkloru spomenuo je William Thoms još davne 1846. godine te ga definirao kao tradiciju neškoloranih ljudi i njihovo stvaralaštvo. U Europi i Americi se izraz folklor proširio osamdesetih godina 19. stoljeća, no značenje pojma nije bilo ujednačeno i jednoznačno. Negdje je označavao duhovnu kulturu, tradicijsku umjetnost, a negdje usmenu književnost. Već pedesetih godina 20. stoljeća postojalo je za izraz folklor dvadesetak shvaćanja, iako su svi folklor razlikovali od visoke umjetnosti. Suvremeni pak pristup ne tumači folklor samo kao baštinu, tradiciju iz prošlosti, već kao način umjetničkog komuniciranja među ljudima u malim skupinama te kao proces stvaranja dodira između izvođača i publike. Folklorizam je dio pučke kulture te je motiviran željom za očuvanjem tradicijskih vrijednosti (Ladan, 2009).

Zadatak folkloristike je shvaćanje sustava umjetničkih oblika koji predstavljaju aktualni repertoar određene zajednice, odnosno jednog sela, regije, etničke grupe. Folkloru ansamblom ne određuju se samo etnografske i geografske grupe nego se razlikuju i po spolu (muški i ženski folklor), po dobi (djeca, mladež, starci) te po zvanju (pastiri, ribari, vojnici, razbojnici). (Hamersak i Marjanić, 2010).

Folklor se dosad proučavao kao nešto pitoreskno jer se istraživanje o folkloru izričito sastojalo od sakupljačkih metoda, iako se time ne želi podcijeniti značenje istraživača folkloru. Bilo bi poželjno folklor izučavati kao koncepciju svijeta i života, odnosno proučavati ga kroz određene društvene slojeve, vremenske periode, filozofije, kroz određena mjesta i mjesne govore (Gramsci, 1987, prema Hamersak i Marjanić, 2010).

3. POVIJEST FOLKLORNOG DRUŠTVA

3.1. Geografsko područje i povijest

Folklorno društvo Studenac dolazi iz mjesta Nerezina na otoku Lošinju. Ovo folklorno društvo spada u Jadransku zonu te regiju Kvarnera zbog geografskog područja iz kojeg dolazi. Mjesto Nerezine smješteno je u Primorsko-goranskoj županiji, na otoku Lošinju ispod brda Osorščice. U 7. stoljeću se na zemlji nerezinskog polja smješta slavensko pleme Hrvata koji daju ime Nerezinama, a sam toponim dolazi od riječi *nerez* koja znači teren težak za obradu (Sokolić, 2007).

Prema grčkom tumačenju ime *nerez* povezujemo s bogom Nereja (Nereus) i njegovim kćerkama Nereidama (Nereides), morskim nimfama. Prema tom tumačenju Nerezine je bilo mjesto gdje su se javljale ove nimfe. Prema talijanskom tumačenju pridjev *neres* označava crno što bi se odnosilo na crnu šumu koja se nekoć prostirala Nerezinama. Prema slavenskom tumačenju može se povezati s riječi *nerest* što znači vepar. Prema navedenim tumačenjima izdvaja se slavensko jer je nerezinsko stanovništvo čuvalo svinje te se bavilo stočarstvom, ali važno je napomenuti kako je područje na kojem je smješteno Nerezine prekriveno hrastovom šumom, odnosno crnikom (Imamović, 1979).

Vjera naroda smještenog u Nerezinama je katolička te se običaji sastoje i od vjerskih svetkovina, ali i od poganskih te se oni međusobno isprepliću tijekom godine. Običaji i tradicije nerezinskog naroda odvijaju se od rođenja do smrti što se ogleda i u nerezinskoj odjeći, obući, hrani te u radu i dokolici koje prožima živote nerezinskog stanovništva. Stanovništvo Nerezina u prošlosti bavilo se ribarenjem zbog pogodnog položaja kraj mora. Iako zbog postupnog napuštanja mjesta i smanjenja stanovništva, Nerezinci su ipak uspjeli svojim folklornim sastavom očuvati nekadašnje plesove, pjesme i običaje u izvornom obliku (Sokolić, 2007).

„Kad bih u jednu jedinu riječ morao zbiti sve dojmove o Nerezinama, upotrijebio bih riječ: cvijeće. Kad prolazite kroz to dugo, rahlo, rastresito naselje, dočekuju vas kuće okružene vrtovima s drvećem, s lozom, s vočkama i s mnogo, mnogo cvijeća.“ (Fučić, 1995:144).

Nerezine su nastajale od pojedinih izoliranih kuća i kućišta koje su ljudi podizali usred svoje obradive zemlje. Nerezinci, težaci, pastiri i drvosječe, postepeno su osvajali obalu i postajali ribari i mornari. Tako spuštanjem naroda s brda prema moru, počeo se oblikovati trg Studenac, centar Nerezina. Studenac je udolina, lijevak koji se spušta u more. Tim lijevkom ocjeđuje se

pod zemljom voda, stoga je na studencu uvijek bio studenac, odnosno bunar žive vode. Sve što se važno zbivalo u Nerezinama, zbivalo se na Studencu, oko studenca. Oduvijek su Studencem prolazili svatovi, karnevali i svi sastanci (Fučić, 1995).

3.2. Govor Nerezina

„Mjesni govor Nerezina zasigurno je vrlo interesantan jer je još uvijek očuvan u svojem arhaičnom izvornom obliku, a ponajviše stoga jer još uvijek ima Nerezinaca koji se njime sporazumijevaju, a mnogi od njih su upravo i članovi Folklornog društva Studenac.“

Kazivala: Eleonora Šintić Russin, 16. studenog 1971., Cres, Nerezine

Nerezinski govor pripada sjevernočakavskom ili ekavskočakavskom dijalektu kojim se govori na području cijelog otoka Cresa i na području sjevernog dijela otoka Lošinja kamo spada i mjesto Nerezine. Prema dijalektologinji Silvani Vranić, koja je odredila i poddijalekte navedenog dijalekta, nerezinski govor bi pripadao otočnom poddijalektu (Vranić, 2005).

„Trebalo napomenuti da se upravo nerezinski govor izdvaja od ostalih mjesnih govora otoka Cresa i sjevernog dijela otoka Lošinja po akcentuaciji i postojanju diftonga u leksiku. Svi mjesni govori, osim nerezinskog, ostvaruju troakcenatski naglasni sustav, a u nerezinskom govoru je vidljiv, stariji, dvoakcenatski naglasni sustav. Također, u nerezinskom leksiku egzistiraju riječi u kojima se nalaze diftonzi, kao npr. saluata (salata), juaja (jaja), što, također, dokazuje kako je nerezinski govor zadržao riječi staroslavenskoga jezika kojemu pripada.“

Kazivala: Eleonora Šintić Russin, 16. studenog 1971., Cres, Nerezine

Postoje radovi u kojima se istraživalo i problematizirao nerezinski mjesni govor, a posebice u radu Silvine Vranić, no ostaje i na budućim generacijama da se nerezinski govor dodatno istraži (Vranić, 2005).

Upravo ustupanjem materijala 2010. godine Nerezincima, od gospodina Onorata Bonića imalo je veliku važnost za govor i prepoznavanje govora Nerezina. Ustupljeni rukopisi sastoje se od osamnaest kutijica ispunjenih ispisanim listićima kojih je u svakoj kutijici od 1200 do 1500 riječi. Onorato Bonić imao je želju sastaviti svoje lično remek djelo ugledavši se na dijalektologa Matu Hraste i njegov Čakavsko-njemački leksikon. Uz pomoć Nerezinaca zapisane su riječi te računalno obrađene u jednom dokumentu bez riječi koje se ponavljaju (Vešković, 2011).

„Onorato Bonić je skupljao i zapisivao u jednom razdoblju svog života riječi našeg nerezinskog govora. Umro je 2009., a njegova je ostavština ostala na Siciliji kod njegove sestre. Pošto nije imao obitelj, ženu i djecu, upravo ovi radovi i zapisivanja su bila njegova djeca. On bi navečer sjedio i zapisivao riječi kako bi mu došle napamet. U kutijicama listići s riječima nisu po abecednom redu i pisani su s prijevodom na njemački. Ja, Doris Vešković i Tina Sigović podijelile smo se i počele upisivati u kompjuter. Tu ima nekih veoma starih riječi, za neke nismo ni znali, onda sam čak odgonetavala s obzirom na njemački prijevod što te nerezinske riječi znače. To sam sve printala i pokušala podijeliti po selu, kako bi ljudi malo prolistali, sjetili se neke riječi ili prekrižili krive. To mi nije baš uspjelo jer se nisu svi baš odazvali ni pomogli, ali i ako ti je *neki i deset novih riječi napisual ti je dobro šlo*. Kada su se riječi prevele, pojavio se novi problem, a to je akcentuacija. Pitanje je bilo: Tko će to naglasiti, za to treba struka?! Pitali smo Eni Cum koja je završila kroatistiku, no nije se baš osjećala kompetentnom u tom području. Nakon nje smo kontaktirali profesoricu Ivu Stambolija, ali ni od nje ništa. Tada su u Nerezine došla dva profesora iz Zadra s filozofskog fakulteta te smo se u drugom ili trećem mjesecu našli u Barbakuanu i *tudeka* smo ja i Julijano ispričali kako imamo materijale od Onorata. Profesori su predložili za suradnju gospođu Natašu. Nataša radi i na fakultetu, doktorirala je iz dijalektologije na temu dijalekt mjesta Selca na otoku Braču te je odlučila prihvatiti suradnju s nama. Nalazile smo se te sam joj ja čitala riječi, a ona je zapisivala. Pomagao nam je i Julijano Sokolić. U međuvremenu je Julijano spomenuo kako bi bilo dobro pokupiti i poslovice i frazeme pa smo i to sve skupili i sad je ostalo još za pregledati pogreške i ispraviti ih. Tako da mislim kako bi rječnik nerezinskog govora mogao biti izdan tijekom 2023. godine.“

Kazivala: Flavia Zorović, 15. svibnja 1956., Nerezine

4. OSNUTAK FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC

„Razvojem ljudske kulture i umijeća, razvijao se i muzički folklor, a za sve vrijeme, sve do danas, zadržao je strogo regionalni, odnosno nacionalni karakter... teško je pratiti povijesni razvoj muzičkog folklor, osobito od najstarijeg razdoblja, ali ga pratimo s više uspjeha iz bliže prošlosti zahvaljujući studioznom radu i istraživanju“ (Imamović, 1979:258).

U folkloru Nerezina zapažaju se karakteristične plesne figure i napjevi otoka Lošinja, Cresa i kvarnerskih otoka, no svakako Lošinj, za razliku od otoka Cresa i Krka, ima i svoje različitosti. Folklorno društvo Studenac iz Nerezina ima specifičnosti zbog ispreplitanja hrvatskih i talijanskih melosa (Imammović, 1979).

4.1. Prvo osnivanje folklornog društva Studenac

Folklorno društvo Studenac osnovano je po prvi put 1953. godine pod vodstvom učitelja Ivana Nina Zorovića Škrivanela te je njegovo djelovanje trajalo do 1972. godine. Folklorno društvo je osnovano s ciljem daljnjeg njegovanja stare i vrijedne baštine mnogih nerezinskih naraštaja koji su plesom i pjesmama stoljećima ispunjavali veseljem razne prigode i svadbene svečanosti. Na početku osnutka plesače su činili učenici osnovne škole iz Nerezina kojima su se kasnije pridružili radnici i radnice nerezinskih poduzeća. Tih godina postojala su dva svirača mijeha, koji danas više nisu živi: Josip Kanaletić Mumić i Antun Toni Jerman. Prvi nastup nerezinskog folklor održao se u Malom Lošinju gdje su osvojili svoje prve nagrade. U aktivnost ovog folklor uključio se veliki broj Nerezinaca te su mnogi redovno nastupali na otoku, ali i na pozornicama diljem Hrvatske. Folklor je prestao sa svojim djelovanjem u vrijeme preseljenja Nina Škrivanela u iseljenišтво.

„Kad sam ja još bila u školi ti je to počelo, 1954. godine, veći su već počeli plesati službeno, a mi manji smo tada prvi put nastupali. Učitelj iz Nerezina, Zorović Ivan je s jednim starim čovjekom, Josipom Kanaletićem dogovarao ideje o učenjem mladih i stvaranju folklornog društva. *Pokupil* je malo mladih cura i mladića i pokazivao im korake plesa. Muški tada nisu imali nošnje već su nosili hlače i bijele košulje, a oko pasa vezali *facol* (maramu). Imali smo jednu originalnu nošnju. Nastupalo se po feštama i u Malom Lošinju, ali nismo puno odlazili van otoka. Trajalo je par godina dok ni bilo nekoga za svirati mijeh. Uvijek je bio problem pronalaziti svirača. Sviraio je i Anton Jerman neko vrijeme pa smo tada išli i po Jugoslaviji.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

4.2. Drugo osnivanje folklornog društva Studenac

Po drugi put folklorno društvo osnovano je 1973. godine te je trajalo do 1983. godine. „Završivši studij, 1. lipnja 1973. godine zaposlio sam se u brodogradilištu u Malom Lošinju. Bližile su se Nerezinske ljetne igre i barba Toni Zorović Ferdinandov Grijo okupio nas je, onodobnu mladež i nagovorio da se pripremimo za obnovu folkloru i nastupimo tim povodom. Bilo nas je dovoljno koji smo bili voljni započeti probe sa sviračem barba Tonom Jermanom, umirovljenim pomorcem“ (Sokolić, 2013:31).

U to vrijeme pripremala ih je gospođa Pia Zorović koja i dan danas pomno prati svaki nastup Nerezinskog folkloru. Na davno odrađenom nastupu folkloru na Nerezinskim igrama kretalo se iz zgrade Mjesne zajednice, iz koje se i danas kreće, prema mjesnom trgu Studenac, na čelu s harmonikašem Antonom Tonijem Brakom Rikom te smo zapjevali pjesmu „Oj, studenče“ i otplesali ples Milo drago. Nakon ovog nastupa, te još par ostalih, folklor je ponovno doživio par kriza, no dolaskom učitelja Božidara Kranjčeca 1976. godine te pridruživanjem Alme Karlić, folklorošice iz 50-ih godina, folklor dobiva novu snagu te pridruživanje mnogih novih plesača i plesačica. Problemi su se javljali pri odrastanju mladeži i odlaskom u više škole na kontinent ili na plovidbu (Sokolić, 2013).

„Onda, kada sam ja imala trideset i nešto godina, otprilike 1975. godine je jedna Zagrepčanka predlagala da se opet osnuje folklor. Tada smo krenuli ja i Mario Karlić učiti mlade plesu te je to trajalo nekoliko godina, ali ne puno. Dolaskom učitelja Bože Kranjčeca i uključenjem Alme Karlić potiče se ponovno dolazak mladih u folklorno društvo. Zbog Emanuele Karlić, svoje kći, se zapravo Alma uključila i povelu i ostalu nerezinsku djecu. Nakon nekog vremena je opet bilo problema sa sviračem.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

4.3. Treće osnivanje folklornog društva Studenac

Nerezinski folklor doživljava još jedan prestanak djelovanja, ali samo na kratko vrijeme od 1983. godine do 1984. godine. Dolaskom Fani Mavrinac sastaju se Anton Plešić, Anton Zorović, Pia Zorović, Alma Karlić, učitelj Božo Kranjčec, svirač Anton Toni Brako Riko i ostali plesači. Nerezinci tada prihvaćaju ideju o formiranju folklorne grupe i pridruživanju u nastupima s Lošinjanima. Tada im Anton Sokolić Postolić pokazuje zaboravljeni lošinjski

građanski ples Manfrinu, koji postaje ples Lošinjana. Prvi zajednički nastup odrađen je u hotelu Aurora 8. ožujka 1984. godine gdje su se plesala dva plesa, ples s otoka Suska i nerezinski ples Milo drago. Svi nastupi Nerezinskog folkloru od 1985. godine zapisani su i zabilježeni zbog povijesnog voditelja Antona Zorovića i njegove supruge Pije.

„Godine 1984. dolazi Fani iz Malog Lošinja te potiče ponovno oživljavanje folkloru. Onda smo ja i moj muž Toni ponovno pokupili mlade i tada je krenulo. Tada nam je čak svirao i Mario iz Orleca, nakon njega je Nerezinac Elvis Živković naučio svirati. Njega je učio Toni Brako, koji nam je nekad svirao i na harmonici. Elvis Živković je dugo godina svirao dok smo mi plesali, a nakon povlačenja Elvisa dolazi svirač Dario Kučić. Kada je moj muž umro 1994. godine rad folklornog društva staje, ali nakon par godina su me došli moliti ako bi ponovno sastavili folklor. Jedno vrijeme ih je bilo puno te su jako dobro plesali, dobili smo par prilika i za odlazak u druge države.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

5. NASTUPANJA FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC

Godine 1985. od važnijih nastupa vrijedno je spomenuti nastup u Osoru na otvorenju Osorskih glazbenih večeri, u Siklosu, Mađarskoj te je to ujedno i prvi nastup u inozemstvu te nastup na otvorenju tradicijskih novogodišnjih natjecanja u podvodnom ribolovu u Malom Lošinju. Zatim su godine 1986. nastupali na snimanju TV Zagreb u Nerezinama, zatim u Italiji na *Festa del mare* i na Nerezinskim ljetnim igrama. Godine 1987. plesalo se za prolaz Štafete mladosti u Cresu, za puštanje u rad Vranskog jezera na otoku Cresu i u Vinkovcima, na Vinkovačkim jesenima. Društvo je 1988. godine putovalo i nastupalo u Njemačkoj, u gradovima Vilingen, Konigsfeld i Hohenzollern. Od godine 1989. do godine 1998. folklorno društvo Studenac nastupa po otoku Lošinju i Cresu, na pučkim feštama i događajima, koje uključuju Nerezinski muaj, Nerezinske ljetne igre, Glazbene večeri i ostale manje pučke fešte. U folklorno društvo 1997. godine uključuje se svirač Dario Kučić rodnom iz Beleja koji postaje svirač mijeha do danas. Godine 1998. i godine 1999. folklorno društvo nastupa na sajmu Alpe-Adria u Ljubljani, 1999. godine u Metkoviću, na smotri folkloru *Na Neretvu misečina pala*, u Zagrebu na 33. Međunarodnoj smotri folkloru, u Lovranu na Marunadi. Novo tisućljeće i 2000. godinu Folklorno društvo Studenac proslavilo je pjesmama Oj, Studenče, svatovskom Nevjestica, Jive kosi, Anica se matere molila, Oj, Kruliniću, melodijom za mijeh kojom se dozivalo nevjestu iz crkve te plesovima Milo drago i Račić. Folklorno društvo Studenac 2001. godine ponovno odlazi u Metković, na smotru *Na Neretvu misečina pala*, zatim u Vodnjan, na prvi međunarodni festival folkloru Leron gdje su osvoji nagradu za originalnost i sinkronizaciju plesa te nastupaju i u Puli povodom 145 godina utemeljenja Brodogradilišta Uljanik. Od 2002. godine do 2011. godine folklorno društvo nastupilo je na mnogim pučkim feštama, Festivalu Melodije Istre i Kvarnera te u emisiji HTV-a Lijepom našom. Od 2011. godine do danas Folklorno društvo Studenac nastupa na pučkim feštama na otoku Lošinju i Cresu, Nerezinskom muaju, Nerezinskim ljetnim igrama, Nerezinskoj regati, po kampovima i hotelima tijekom turističke sezone te ponekim odlaskom u goste po Hrvatskoj i u inozemstvo (Sokolić, 2013).

6. SASTAV FOLKLORNOG DRUŠTVA STUDENAC

Folklorno društvo Studenac broji mnoge aktivne i neaktivne članove te ga možemo podijeliti na mlado i staro. Staro folklorno društvo podrazumijeva osobe od osamnaest godina i starije, dok mlado do osamnaeste godine. Zbog odlaska nerezinskih studenata na fakultete gubi se dosta plesača tijekom trajanja akademske godine. U prošlosti su ples preuzimali mlađi naraštaji, učenici i učenice, a kroz godine im se pridružuju radnici raznih poduzeća. Prvi sastav Folklornog društva Studenac iz Nerezina sastojao se od svirača Antuna Jermana, voditelja Ivana Nina Zorovića i voditelj Josipa Kanaletića Mumića te muško-ženskih plesnih partnera. U prvom sastavu plesne parove činili su Marija Tereza Bonić i Antun Zorović Zorini, Marija Roza Marinculić i Dario Tomić, Loreta Brako i Ante Cetinić, Albertina Castellani Sokolić i Mario Karlić. Važno je spomenuti plesače i plesačice koji su plesali 90-ih godina prošloga stoljeća jer su još i danas aktivni članovi Folklornog društva Studenac. Takav sastav sastojao se od svirača Darija Kučića i muško-ženskih plesnih partnera; Roberta Polonija i Ilenije Kučić, Marka Satalića i Gabrijele Lekić, Marija Frlana i Ines Sokolić te Bruna Benvina i Milene Rukonić. Na početku 21. stoljeća pridružilo se još nekoliko članova te se oformio i mlađi sastav Folklornog društva Studenac. Danas, 2022. godine Folklorno društvo Studenac broji dvadeset i šest aktivnih članova. Svirač je Dario Kučić, a plesači i plesačice su Dantes Benvin, Noel Benvin, Paskal Benvin, Erik Buza, Blaž Perković, Emanuel Perković, Eduard Ivčić, Marina Juriša, Ivan Kovačević, Ilenia Kučić, Petra Lekić, Lara Paladin, Stefano Paladin, Aleksandra Pinčić, Petra Pinčić, Ruben Polonio, Milena Rukonić Buza, Rahela Russin, Rea Russin, Sara Satalić, Barbara Zorović, David Zorović, Mirjam Zrnić, Mario Živković i Roberta Žuklić (Sokolić, 2013).

Slika 1: starija skupina folklornog društva Studenac, 2007. godine, na fotografiji: Dario Kučić, Lara Paladin, Ilenia Kučić, Marina Polonio, Ruben Polonio, Roberto Polonio, Ivana Rušin, Ivan Kovačević, Barbara Zorović, David Zorović, Ines Sokolić, Luka Ribić, Milena Rukonić Buza i Eduard Ivčić

Slika 2: starija skupina folklornog društva Studenac, 2022. godine, na fotografiji: Lara Paladin, David Zorović, Aleksandra Pinčić, Mario Živković, Barbara Zorović, Stefano Paladin, Roberta Žuklić, Erik Buza, Rea Russin, Eduard Ivičić, Milena Rukonić Buza, Emanuel Perković i Petra Pinčić

Slika 3: mlađa skupina folklornog društva Studenac, 2022. godine, na fotografiji: Petra Lekić, Noel Benvin, Mirjam Zrnić, Dantes Benvin, Sara Satalić, Blaž Perković, Rahela Russin, Paskal Benvin, Ana Mrkonjić i Ruben Polonio

7. NEREZINSKA NOŠNJA

U nerezinskim nošnjama nailazimo na miješanje mediteranskog i dinarskog tipa jer je slavensko stanovništvo svojim dolaskom na Kvarnerske otoke, u dodiru s već nastanjenim narodom, prilagođavalo dinarski tip oblačenja i miješalo ga s mediteranskim. Danas narodnu nošnju u Nerezinama oblači samo Folklorno društvo Studenac te je posjeduju još neki mještani od svojih *nona*. Današnja nošnja Folklornog društva Studenac puno je vedrija i šarenija, nego u prošlosti kad je bila tamnija te je prevladavala crnina. Svakidašnja nošnja muške nošnje prestaje u 19. stoljeću kad se muško društvo uključuje u svjetsko pomorstvo, trgovinu i ekonomsku migraciju. Ženska nošnja bila je nošena do pedesetih godina prošlog stoljeća dok su je neke žene nosile do sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Materijali nošnja bili su izrađeni od tkanine koja se nalazila u neposrednoj blizini ili ako su žene imale muževe pomorce koji bi im donosili iz Amerike i Italije određene vrste tkanina kako bi one šile nošnje. Naravno, postojala je razlika između svakidašnje i blagdanske nošnje u prošlosti, no danas Folklorno društvo Studenac koristi modificiranu nošnju iz prošlosti koju oblači za nastupe (Sokolić, 2007).

„Još prije 1900-te su muški prestali nositi nošnje, a ženska se dugo nosila. Ja se još sjećam kako su se neke i udavale u nošnji.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

7.1. Ženska narodna nošnja

Nerezinska ženska nošnja se sastoji od *facuola* (marama) koja se uvozila iz Venecije, izrađena je od finog materijala, ponajviše od svile. Tamnije marame su koristile starije žene, a djevojke marame svjetlijih i jarkih boja. Svaki *facuol* imao je *franžice* (resice) na krajevima, a po marami su bili izvezene bordure cvjetnog uzorka. *Facuol* se u većini slučajeva vezao iza vrata, ispod kose (*na batić*). Žene u Nerezinama *obalčene na kas* obavezno su u svim prigodama tijekom dana nosile na glavi *facuol*. Zatim se nosi *košuja* (košulja) dugih rukava, bijele boje i bez *koleta* (ovratnika). Košulja je iza vrata imala par malih *botunići* (dugmadi), a *spred* (s prednje strane) je bila u tri varijante, *okolo vruata* (okruglog oblika), *na puntu* (izreza u obliku slova V) i na *kvuadar* (izrez u obliku pravokutnika). Krajevi rukava bili su *rikamuani* (izvezeni) ili su imali našivene *mijerlice* (trake s izvezenim uzorcima). Iznad *košuje* stavljao se *vardakuol* (prsluk) izrađen od baršuna u raznim bojama, ovisno o dobi djevojke. Prsluci su na prednjem dijelu imali zašivene šarene trake s cvjetnim uzorcima te se vezivao s *parhalom* (trakom s prednje

strane). Prsluke su šivale žene u svom domaćinstvu. U hladnijem dijelu godine nosi se *dolamica* (jakna od debljeg platna) te se preko ramena stavljao *šijual* (veliki crni šal). Na noge se stavljaju *dalge mudande do kolijen* (hlače do koljena od bijelog platna), zatim ide *šotnji kamižot* (donja haljina), izrađuje se od bijelog tankog materijala te doseže iznad prsa. Veže se na gornjem dijelu haljine dok je na donjem dijelu izvezena bijela čipka. Na donju haljinu stavlja se *guornji kamižot* (gornja suknja), a izrađivala se od crne ili tamnoplave tkanine koja se peglala *kako armonika* (na nabore). Preko gornjeg *kamižota* nosila se *travijersa* (pregača) izrađena od svile i prošarana uzorcima cvjetića. Pregača se vezivala na desnu stranu u mašnu. *Postoli* (cipele) su crne ili tamnoplave s *botunići* (spone za vezivanje) ili *špigete* (vezice) zelene boje. Nakit se sastojao od zlatnih *orećini* (naučnica), *kolujajne* (ogrlice) od crvenog koralja i zlatnog prstenja, *biše* (vjenčani prsten u obliku zmije). Nerezinke su jako voljele cvijeće te su se često njime i kitile, a najčešće bi to bili karanfil, bosiljak i ružmarin te su ga stavljali iza uha (Sokolić, 2013).

Slika 4: ženska narodna nošnja

Na fotografiji: Rahela Russin

7.2. Muška narodna nošnja

Nerezinska muška nošnja sastoji se od *fesa* (kape) napravljene od crne vune, a na vrhu kape se nalazi prošiven svileni *pinćun* koji dopire do ramena. *Pinćun* je bio raznih boja, najviše crvene, plave ili zelene. Oko vrata se stavlja svilena marama koja se vezuje ispod vrata na jedan čvor. Dalje ide bijela košulja na koju se oblači *vardakuol* (prsluk) koji se kopča s dugmetima od

mjedi. Oko struka se stavlja *zeleni puas* (pojas od vune). Ispod pojasa su tamnoplave *brageši* (hlače) do ispod koljena, a na nogama crne *kalcuni* (čarape) do koljena i papuče ukrašene zelenim koncem (Sokolić, 2013).

Slika 5: muška narodna nošnja

Na fotografiji: Paskal Benvin

8. NARODNI PLESOVI NEREZINA

Ples je u Nerezinama bio neizostavan dio svakidašnjice, a u današnje vrijeme Folklorno društvo Studenac štuje tu tradiciju svojim nastupima na važnim obilježavanjima kojima se njeguje narodna baština i čuva tradicijska prošlost Nerezina. U stara vremena Nerezinci su se skupljali oko zdenca Studenac gdje bi se dugo plesalo i pjevalo. Dva plesa koja se i danas plešu su Milo drago i Račić. Ples Milo drago obično se izvodi prvi dok se plesom Račić i *mahovinom* (mahanje rukama za pozdrav) završava nastup folklor (Sokolić, 2013).

8.1. Ples Milo drago

Ples Milo drago započinje obilaženjem muškaraca i biranjem plesačica, zatim kreće obilaženje parova uokolo nakon čega plesač uhvati za prst plesačicu i okreću se do kraja linije (za parstić), zatim slijedi kretnja u suprotnom pravcu, pa se ponavlja vrtanja i kretnja u suprotnom pravcu. Komande, koje voditelj izgovara kod vrtanje plesačice, vikne *iša*, a pri mijenjanju pravca vikne *tomba*. Nakon toga plesači su postavljaju u dva reda na sredinu, s jedne strane muški plesači, a na drugoj ženski plesači. Muškarci odlaze na svoju stranu, a žene na suprotnu te nastaje *pihanje* (prebiranje nogu, desnom dvaput, lijevom jednom). Svi plesači i plesačice prate korak voditelja nakon čega slijedi mimoilaženje redova i mijenjanje strana. Prije prvog mimoilaženja plesači dolaze do pola puta plesačica koje su okrenute prema njima te plesači udare nogom o pod i vraćaju se na početni položaj. Završava tako da se plesači i plesačice uhvate i poslože u red te se poklone sviraču i publici, a zatim sa sviračem na čelu odlaze u koloni s plesnog podija. Plesačicama su ruke većinu vremena na struku, a u ovom plesu su koraci uvijek ujednačeni (Sokolić, 2013).

8.2. Ples Račić

Ples Račić sadrži tri načina plesanja od kojih Folklorno društvo Studenac izvodi samo jedan način. Plesači krenu uokolo s plesačicama jedan krug držeći se suprotnim rukama od sprijeda te im je korak suprotan. Prvi plesač, u trenutku kada se ponovno nađe ispred svirača, udari desnom nogom o pod i krene vrtjeti plesačicu *na parstić* jedan krug. Kod ponovnog prisustva prvog para ispred svirača, opet se, kao i na početku, plesači drže za ruke suprotnim rukama te prate suprotan korak. Ovaj dio se ponavlja još jednom nakon kojeg slijedi zajednička vrtanja plesača i plesačice. U zajedničkoj vrtnji plesač jednom rukom plesačicu drži oko pasa dok mu se druga nalazi iza njegovih leđa, a plesačici je jedna ruka na ramenu plesača dok druga u ruci plesača iza leđa. Koraci u vrtnji plesača i plesačice su desnom nogom dva okreta, a lijevom

jedan okret. Vrtanja traje jedan krug do ponovnog susreta prvog para sa sviračem. Nakon vrtanje ide hod kao i na početku te *pihanje* koje se odvija brzo uz vikanje naredbe plesnog vođe (tomba i iša). U ovom plesu plesači i plesačice imaju spuštene ruke tijekom mimoilaženja te su okrenuti jedni prema drugima. Plesačice mogu držati svoju nošnju, gornji *kamižot*, rukama tijekom *pihanja*. Na kraju plesa plesači i plesačice se skupe na sredinu te se poklone sviraču i publici nakon čega napuštaju mjesto plesa (Sokolić, 2013).

8.3. Ples Manfrina

Još jedan ples koji se izvodio u prošlosti, iako ga danas izvodi folklorno društvo iz Malog Lošinja, jest Manfrina. Ples Manfrinu su Nerezinci plesali u prošlosti, no danas ga folklorno društvo više ne izvodi. Za ovaj ples koristi se drukčija nošnja od tradicionalne nerezinske nošnje te je ta nošnja znak dobrostojećeg društva, pomoraca i višeg sloja. Nošnja se sastoji od crne suknje, košulje i šešira s cvijećem za žene dok muškarci imaju crne hlače, crne cipele, crni sako i bijelu košulju. Prvi plesač nosi kapetansku kapu. Ples započinje kad muškarci krenu korakom u krug i uzimaju žene pod ruku uz naklon. Kreće šetnja u parovima te se poskakuje na lijevu nogu nakon čega se plesač i plesačica hvataju za desnu ruku podignutu na pola te se vrte u krug i skaču na svaku nogu. Lijeva ruka je isto podignuta. Izmjenjuje se vrtanja lijeve i desne ruke na komandu *tomba* nakon čega slijedi šetnja. Prvi dio plesa ponavlja se dvaput nakon čega se plesači i plesačice odvajaju te plesačice stvaraju unutarnji krug, a plesači vanjski oko plesačica. Plesači i plesačice se u ovom dijelu plesa vrte u suprotnim smjerovima. Važno je pratiti tijekom kruga kako bi se parovi nakon vrtanje našli u početnim kombinacijama. Sljedeći korak sastoji se od prebacivanja ruku plesača preko glava plesačica te slijedi vrtanja. Dio ovog plesa je i tzv. zmija koja označava da plesači otvaraju kolo, a plesačice, držeći se u kolu, podižu ruke i dopuštaju plesačima da prolaze između njih u obliku zmije. Plesači, ulazeći u kolo, ostaju unutra te se ponovno vrte. U sljedećem dijelu plesa se dvoje po dvoje hvataju u kolo i vrte lijevo pa desno nakon čega se otvara kolo i radi puž. Tada se izvode vrtanje svakog para jednog nasuprot drugome te prolaze *ispod mosta* uz komandu *šoto*. Potom se ponovno ponavlja isti korak nakon čega slijedi šetnja u kojoj prvi par kreće u sredinu te svi za njim. Plesači i plesačice staju u dvije usporedne kolone te okrenuti jedni prema drugima staju. Plesači naprave dva koraka naprijed do plesačica te se naklone, čime i završava ples (Sokolić, 2013).

9. NARODNE PJESME NEREZINA

Pjesme i pjevanje su dio nerezinskog načina življenja. Pjesma je u prošlosti skupljala ljude na glavnom trgu Studenac gdje su se uz pjesmu i ples družili. Ona se širila i odražavala usmeni izričaj, a su glazbala bila jednostavna, izrađena od materijala lake dostupnosti. Pjesme, koje danas folklor Studenac izvodi, pjevale su se u crkvi, ali i izvan nje, u gostionicama, na *pusnom* slavlju, za božićna slavlja, na vjenčanjima, pri odlasku na odsluženje vojnog roka te na sprovodima (Sokolić, 2007).

Melodije, koje se pjevaju u Nerezinama, uglavnom su slobodnog ritmičkog stila, a s obzirom na tematiku, zastupljene su tužaljke, koledarke, dječje uspavanke i druge lirske pjesme. Stihovi su najčešće sastavljeni u desetercima. U nabožnim pjesmama osjeća se utjecaj europske muzike jer su univerzalne za mnoge narode. Zahvaljujući nerezinskim stanovnicima, a pogotovo Dinku Rukoniću-Lumbertu, Petru Sokoliću, Mariji Marinculić, Minki Sokolić, Ivanu Rukoniću-Cimiću i Josipu Kanaletiću zapisane su mnoge narodne pjesme koje su se u prošlosti pjevale u Nerezinama. Neke od najpoznatijih nerezinskih pjesama su *Divojka je gorom pivala*, *Evo je rožica*, *Stala se divojka*, *Oj Kruliniću*, *Oj Studenče*, *Jive kosi levandu zelenu* i *Došli jesmo pri vratara* (Imamović, 1979).

Najpoznatija nerezinska pjesma, koja se i danas izvodi je *Oj, studenče* te se smatra kako su je doveli 1880. godine iz austrougarske vojske K. K. Mijeržan, A. S. Kaštelanić i A. Z. Katuriće. Zanimljivo je kako ona danas svojim riječima opisuje nepresušni zdenac na nerezinskom trgu, sastajalištu ljudi (Sokolić, 2007).

„Kada smo učili pjesme za folklorno društvo dobili smo jednu kazetu koja je bila snimljena, na kojoj su stari ljudi pjevali i po tome smo učili pjesme.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

Prilog 1. prikazuje zapis po sluhu izvođenja pjesme *Oj studenče* prema izvedbi Folklornog društva Studenac dok slika 1. prikazuje notni zapis maestra Josipa Smojvera iz Velog Lošinja. Uspoređujući notni zapis i zapis po sluhu uviđamo razlike u tekstu pjesme.

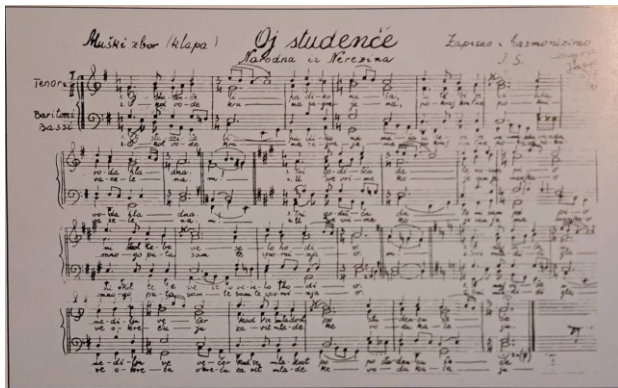
Prilog 1: tekst pjesme *Oj studenče*

Oj studenče

Oj studenče lipa diko naša, u tebi je vazda voda hladna.
U tebi je pokriva zelena, okol vode kruna sagrajena.
Tri godišća da te nisam pio, ni po tebi veselo hodio.

A najviše u nedilju večer, kad se mladost po Studencu šeće.
Svi mladići glave okrećuju zavrit mlade ke vodu kalaju.
Mužoduro mimo njih pasuju s čarnim ih oči pogjeduju.

Slika 6: notni zapis pjesme Oj studenče

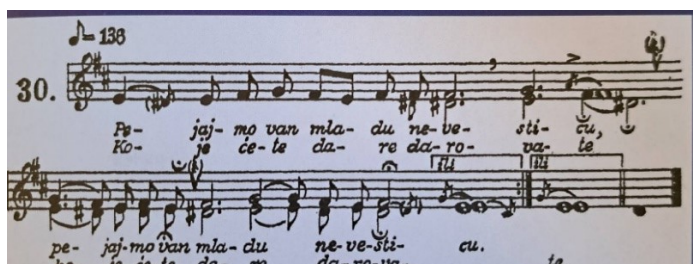
Sljedeće dvije narodne pjesme iz Nerezina zapisane su u knjizi Muzički folklor Hrvatskog primorja i Istre koje je zapisao muzikolog Nedeljko Karabaić. Ove dvije pjesme snimljene su i za Radio Rijeku početkom 50-ih godina prošlog stoljeća. Pjevači na tadašnjoj snimci bili su D. R. Limbertić, F. S. Cimićeva i M. Marinculić. Prva otpjevana i zapisana pjesma nosi naziv *Pejajmo vam mladu nevesticu*, a druga *Jive kosi levandu zelenu*.

Prilog 2: tekst pjesme *Pejajmo vam mladu nevesticu*

Pejajmo vam mladu nevesticu

Pejajmo vam mladu nevesticu,
koje ćete dare darovati.
Ko ne ćete dare darovati,
ćemo van ju nazad otpeljati!
Vesel'te se dvore junakove,
i u dvoru, majko junakova!
Lipa svatja priko polja seće
i prilipšu divojku pejaše.
Lip' je junak, još lipša divojka,
od lipote jubit ju ne more.

Slika 7: notni zapis pjesme Pejajmo vam mladu nevesticu

Prilog 3: tekst pjesme *Jive kosi levandu zelenu*

Jive kosi levandu zelenu

Jive kosi levandu zelenu,
sestrica mu, sestrice mu,
ručak donášala.
Ajme, sestro, ajme, sestro,
lice ti je rumeno.
Da biš mi ga, da biš mi ga,
obljubiti dala.
Nemoj, brate, toga učiniti,
aš bi bila od boga grihota,
aš od judi velika sramota.

Slika 8: notni zapis pjesme *Jive kosi levandu zelenu*

33. $\text{♩} = 100$ *sclo(1.volta)* duo (zbor)

J- ko- si, J- ve ko-

si le- van-du ze- le- nu. nu.

Pjesma pod nazivom *Divojčica rožica* je pjesma koja se izvodi poslije pjesme *Oj studenče* i to samo na važnijim prilikama i običajima. Pjesma se najčešće izvodi u kvartetu, dva pjevača i dvije pjevačice. Pjesma ima uvod koji izvode jedan pjevač i pjevačica, a kroz pjesmu pjevači vode dok se pjevačice uključuju u pojedine dijelove.

Prilog 4: tekst pjesme *Divojčica rožica*

Uvod:

Proizvoljni razgovor pjevača.

Pjevač: Mila moja napoji mi konja i na konju živoga sokola.

Pjevačica: Ja bi tebe konja napojila, pa bi rekla moja mati da sam puno na vodice stala.

Pjevač: A ti reci svojoj matere da ti se vidro potopilo malo vode, velo rasušilo.

Pjesma:

Divojčica rožica

Divojčice, rožice,
Bijele su ti nožice,
Ki bi rekal da nisu,
Dala bi mu po nosu.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice z Nerezin,
Bih te jubi ma ne smin.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice ze s Taržića,
Raširi mi ti mešića.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice iz Osora,
Nemoj bit takoj ohola.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice zes Beleja,
Spotpuhni mi spod peleja,
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Obarni ju jedan put,
Pak ju lati za tarbuh.
Obarni ju dva puta,
Pak ju lati za boka.
Obarni ju tri puti,
Pak ju lati za sarci.
Pak ju lati spod travijersu,
Pak ju hiti na punestru.

Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Jedna od pjesama koje je Folklorno društvo Studenac prije izvodilo je *Tužna djeva* za koju postoji i notni zapis te se nalazi u knjizi E. Imamovića.

Slika 9: notni zapis pjesme Tužna djeva

Largo *Tužna djeva* *Nerezina (var.)*

1. TU-ŽNA DJE-VA KRAJ PRO-ZO-RA SJE-LA I U RU-CIRU-BAC OR-ŽA-LA
2. KA-KO MO-ŽEŠ TA-KVA SR-CA BI-TI, ME-NE TU-ŽNU SA-MU OŠTA-VI-TI
3. NE-VJER-NI-ĆE KA-DA NA GROB POJ-DEŠ, TI SE SJE-TI TVOJE ROP-KI-NJE
4. NA GRO-BU - JE BIJE-LI KRIŽ PO - STA-VIEN, NAKRI-ŽU - JE CRNO SID-VO, PI-ŠE
1. ŠNJI-ME SE JE - GIA.VU O-MO-TA-LA, PA JE TA - KO GOR-KO PLA-KA-LA
2. SR-ĆE MO-ŽEŠ TI - MORAT ČU-U - MRIJETI, I U HLA - DANI GROBCU JABE - ČI
3. TI SE SJE-TI - TVOJE NAJ-MI-LI-JE, KO-JA TE - JE VJE-RNO BU-BI-LA
4. TU PO-CI-VA - SLATKI SA-NAK SNI-VA, UHR - LA - JE OD TU-GE I ŽA-LOS-TI

Pjesma *Nerezinka* napisana je 1918. godine, a napisao ju je Nerezinac Pjero Sokolić Kanaletić. Ova pjesma nema notnog zapisa, već postoje samo zapisane riječi. Folklorno društvo Studenac ne izvodi ovu pjesmu.

Prilog 5: tekst pjesme *Nerezinka*

Nerezinka

Oj, vi, mlade, što se ne ženite,
što se tako ohole daržite.
Jur vidite, da vas je jodviše,
a mladiće, da je premalo.
Cesar hoće na vojsku junake,
a nikoga ne pušća kraj majke.
Oj, vi mlade lipo narešene,
pari da ste u Mlecih rojene.
Staro vrime i žene su bile
ma su malo ponižnije bile.
Staro vrime druga moda bila,
ni se ovako muneda tršila.
Suknju kratku su one nosile,
ma bi bile i kopača juzele.

A sad neće jako ne mornara,
jol mornara, joli kapitana,
a tužna mladost kako mi se vara.

Pjesma koja se pjevala u božićno vrijeme bila je *Koleda* te ima devetnaest kitica. To je pjesma koje se pjevala u Božićno vrijeme hodajući od kuće do kuće. To je jedna od najstarijih i najinteresantnijih običaja našeg naroda. U prošlosti prvo bi se krunilo kralja i kraljicu Kolede. Kraljica bi po mjestu od kuće do kuće prikupljala slatko i vino, a kada bi došla pred svoju kuću, pozdravila bi one koji su bili doma i zapjevalo bi se koledu. Na kraju božićnog vremena trebalo bi se pripremiti vjenčanje (Sokolić, 2006).

Prilog 5: tekst pjesme *Koleda*

Koleda

I.

Došli jesmo pri vratara,
i bogata gospodara,
zač je Božić dobar dan,
vesel, vesel ovi stan.

II.

Gospodar k nama sidi,
na dobro ti Božić pridi,
ter ne gledaj sad na stran,
vesel, vesel ovi stan.

III.

I svi jošte ki ste u kući.
Sveti Duh vas nadahnuti,
uzradujte ovi dan,
vesel, vesel ovi stan.

IV.

Dajte janca, al' kozlića,
ali tustog zečića,
ne gledajte sad na stran,
vesel, vesel ovi stan.

Pjesme koje su se pjevale za vrijeme karnevala su mnoge, no one nisu zapisane, a posebice su se pjevale na *pusni* utorak. Jedna od pjesama kojoj je zapisan samo jedan dio je *Carneval*.

Prilog 5: tekst pjesme *Carneval*

Carneval

Carneval no' sta andar via,
che faremo un alegria.
Giorno e note in osteria,
non faremo che fraiar.

Prikupio i zapisivao: Julijano Sokolić, 14. travnja 1943., Nerezine

10. TRADICIJSKA GLAZBALA

Nerezinske pjesme, kao i svugdje, izvode se uz instrumentalnu pratnju, iako nije rijedak slučaj da se pjesme pjevaju i bez ikakve pratnje. Instrumentalna pratnja se više upotrebljavala za plesove. Od starih muzičkih instrumenata u Nerezinama susreće se mijeh i dvojkinje (dvojice ili dvojnice). Neko vrijeme upotrebljavao se i instrument *šviknjić*, napravljen od *terakote* (pečena zemlja) u obliku svinje ili ovna (Imamović, 1979).

10.1. Mijeh

Mijeh ili mih, meščić je instrument od janjeće ili kozličeve kože uz koji je narod plesao plesove te pjevao pjesme. Ovaj instrument se u Nerezinama, kao i na drugim mjestima sačuvao iz prošlosti te ga se još koristi u folklornom društvu Studenac. Ovaj instrument se sastoji od mješine (*mieha*), koji se izrađuje od jareće kože (*ot kozlića*), a služi za skupljanje zraka za sviranje. Dio instrumenta u koji svirač upuhuje zrak zove se *kanela* te je dužine deset ili petnaest centimetara, izrađena je od trstike (*tarstike*) ili janjeće kosti od buta (*stegna*). Na vratu *mieha* utaknut je tulac na koji se veže *gluava* koja se izrađuje od smreke dužine šest ili osam centimetara. Na *gluavu* utakne se prebiraljka (*pifer*), odnosno dvostruka svirala koja na desnoj strani ima pet, a na lijevoj tri rupice koje su međusobno udaljene dva centimetara. Na vrhu *pifera* nalaze se dva piska (*šupiejke*) od trstike koje stvaraju ton. U Nerezinama se s mijehom izvode plesovi Milo Drago i Račić. Danas postoje tri svirača mijeha koji znaju svirati nerezinske plesove, a to su Elvis Živković, Dinko Zorović i Dario Kučić. Njihov učitelj je bio Anton Brako Rikov te je svoje umijeće pokušavao prenijeti i na mlađi naraštaj (Sokolić, 2013).

Slika 10: Dario Kučić- svirač mijeha

Uz mijeh i dvojice se izvode narodni plesovi, iako se uz mijeh najviše izvodi samo *pihanje* i svadbeni ples *marš* i *muamit*, dok se uz dvojice izvodi ples *Ročica* (račić). Uz oba instrumenta može se izvoditi ples *Milo drago* (Imamović, 1979).

Glazbalo koje se u zadnje vrijeme koristi u Folklornom društvu Studenac je harmonika koja se koristila u prošlosti samo u određenim prilikama (Sokolić, 2013).

11. OBIČAJI I TRADICIJA NEKAD

Nekoć je u Nerezinama bio običaj da se ponekad, pogotovo nedjeljom, priredi ples na Trgu Studenac. Iako su plesovi Nerezinaca teški za izvođenje, njemu su bili vični i mladi i stari te su ih vješto izvodili. A predvečer bi se nerezinski momci skupljali na trgu oko zdenca kako bi svirali i pjevali (Imamović, 1979).

11.1. Svadbeni običaji

Od starih nerezinskih običaja posebno su bili zanimljivi svadbeni, koji se više ne održavaju. U Nerezinama je svaka svadba predstavljala svečanost za čitavo mjesto, a ne samo za roditelje, mladence i rođake. Vrijeme svadbi bilo je veselje svih stanovnika Nerezina. U prošlosti su većinom momci i djevojke imali pravo odabira budućeg supružnika ili supružnice, iako su postojali i slučajevi u kojima bi roditelji mladića birali djevojku za ženidbu. Dan svadbe započinje dolaskom bliskih rođaka u mladoženjinu kuću. Ujutro, oko deset sati, mladoženjina strana dolazila bi mladenkinim roditeljima i pozvanicima u kuću. Nakon dolaska, svi bi sjeli za stol na kojem su se nalazila razna jela i pića, no prije sjedanja za stol svatko bi dobio komad domaćeg kruha (pogača na brzu ruku). U mladenkinjoj kući veselje bi trajalo neko vrijeme nakon kojeg bi se uputili u crkvu u kojoj će se vjenčati. Nakon vjenčanja, na izlasku iz crkve, čekao bi svirač koji svira mijeh te bi ispred crkve pjevali, plesali i polako se vraćali uz pjesmu mladenkinjoj kući. Prije ulaska u kuću ponovno bi se tražilo od uzvanika da pojedu pogaču. U kući bi se nastavljalo slavlje koje je trajalo do objeda, a nakon objeda bi se nastavljalo slavlje te bi se pucalo iz pušaka. Slavlje je trajalo do sunčeva zalaska nakon čega bi se izašlo pred kuću gdje se mlada pozdravljala s roditeljima uz riječi „*Ostaj zbogom, mila majko moja, ostaj zbogom, božjim blagoslovom*“. Tada bi kum poveo svatove prema mladoženjinoj kući uz svirku, pjesmu i ples. U trenutku polaska mlada postaje „briga“ kuma te mora paziti da ne pobjegne. U slučaju bijega mlade, kum bi je trebao dostići, ali ne i uhvatiti, već joj pružati svilenu maramicu i dovoditi je svatovima. Kad bi došli ispred mladoženjine kuće, dočekala bi ih zatvorena vrata. Tada se pojavio netko od ukućana i upitalo bi se kuma za razlog dolaska, a kum bi trebao odgovoriti da su umorni i da traže prenoćište. Ukućani bi odgovarali kako nemaju mjesta za svih, na što bi kum upitao ako može samo mlada i mladoženja. Ukućani bi odškrinuli vrata i upitali bi mladu ako zna presti vunu i krpati staro rublje, na što kum odgovara da sve zna raditi. S potvrdnim odgovorom ukućana završava ceremonija. Prije ulaska u mladoženjinu kuću na svatove bi se bacalo slatkiše, a mladence se škropilo blagoslovljenom vodom. Ispred kuće opet započinje ples i pjesma sve do dvadeset i jedan sat kada započinje večera. Kum je

trebao paziti na mladenkin tanjur da ne bi netko ubacio u tanjur ovčji rep jer bi za njega to bila sramota. Večera nije mogla započeti bez prigodne pjesme „ *Jejte, pijte, mila braćo moja, jejte, pjte i veselo stojte, pak ćemo poč u kolo igrati, parvo kolo kuma i kumare, drugo kolo junak i divojka, treto kolo svatja okolo* “. Poslije večere ponovno se plesalo do kasno u noć (Imamović, 1979).

11.2. Običaji krštenja

Krštenja su se odvijala isti dan kad bi dijete bilo rođeno te bi vjenčani kumovi novih roditelja dolazili po dijete i vodili ga u crkvu. Dijete je obično nosila neka djevojčica iz obitelji te bi na krštenju sudjelovali i susjedi. Nakon krštenja vraćalo bi se kući gdje bi objedovali, a objed se sastojao od kruha, sira, pršuta, slatkiša, vina i pečene janjetine (Imamović, 1979).

11.3. Pogrebni običaji

Sprovod i pokop je također jedan dio stare nerezinske tradicije te pogotovo tzv. *lipo plakanje*. Dok je netko na samrti te leži na krevetu, ljudi se skupljaju oko njega te započinju žalobni krikovi. Nakon što susjedi čuju krikove, počinje skupljanje ljudi u dvorištu, a određena osoba se približi mrtvacu i vrišti te ostali za njim kreću plakati i jecati. U trenutku kada podižu mrtvaca kako bi ga prenijeli u crkvu, prisutne žene nasrnu na mrtvačka nosila kako bi spriječile odlazak mrtvaca te plakanjem i krikovima iskazuju nezadovoljstvo. Muškarci izmiču žene kako bi iznijeli mrtvaca. Na obredu pokopa također žene plaču i jecaju za pokojnikom, a u času kada se jama izravna s tlom, žene obilaze grob i škrope blagoslovljenom vodom. „Kad je ujak moje majke stao tješiti udovicu drugi dan poslije muževa sprovoda, koja je na sprovodu dugo i beznadno ronila suze i naricala, ostao je zabezeknut kada ga je stara znatiželjno upitala: Gospodine, ča šam lipo plakala?“ (Sokolić, 2007:98). Autor navodi i termin „lipo plakanje“, koje zapravo označava nekakvo „natjecanje“ među ženama u jačini i duljini plakanja za pokojnikom (Sokolić, 2007).

11.4. Cvjetna nedjelja (Muaj)

Sljedeći običaj se održava i danas, ali je izmijenjen te nazvan drugim imenom, a nekoć se zvao Cvjetna nedjelja. Cvjetna nedjelja slavi se prve nedjelje mjeseca svibnja te je običaj prožet slavljem i veseljem. Dan prije sastanu se momci da se dogovore kako će noću, sa subote na nedjelju, neprimjetno „ukrasti“ cvijeće ispred kuća i donijeti na trg. Cvijeće se uzimalo ispred kuća u kojima je bilo djevojaka. Važno je bilo to spretno izvesti, a da ostanu neprimijećeni. Osim cvijeća na trg se donosilo i mnoštvo drugih stvari koje su služile za kićenje „cvjetnog

stabla“ koje je bilo postavljeno u sredini trga. Također se na trg dovede i jedan do dva čamca oko kojih se postavlja cvijeće, a na stablo se zakače svilene marame i vrpce. Rano ujutro stanovnici Nerezina spustili bi se na trg da vide kako ga je mladež uredila i okitila. Majke i kćeri bi prepoznavale svoje cvijeće, nakon čega bi krenuo ples i glazba. Na trgu bi se našli svirači mijeha i dvojica, plesači i pjevači te bi pjesmom izražavali divljenje momcima koji su priredili slavlje svojim radom. Momci, koji su sve priredili, stajali bi sa strane gledajući na slavlje ravnodušno, iako bi im sve to laskalo. Predvečer, pred kraj slavlja, uzimalo bi se cvijeće te odnosilo svojim kućama (Imamović, 1979).

11.5. Karnevalski običaji i pust

Običaj pusta, punog utorka ili karnevala je običaj koji se i danas odvija u Nerezinama. U prošlosti je omladina išla uvečer od kuće do kuće gdje su ih domaćice primale i častile te pokušavale pogoditi tko se krije ispod maske. Ako ne bi uspjele, to bi predstavljalo uspjeh za masku. Na posljednji dan pusta priređivan je kostimirani ples u kojem su sudjelovali svi stanovnici (Imamović, 1979).

Na karnevalski ples dolazi se bez maske i boje na licu te se prije plesa čita *Teštamenat*. U *teštamentu* navode se mještani i njihove javne mane i propusti koji su izazivali smijeh kod ostalih mještana. Posljednji pisac *Teštamenta* bio je Josip Pino Jerman rođen 1935. godine. Stihovi *Teštamenta* iz 1964. godine podsjećaju na običaj koji se postupno ugasio (Sokolić, 2007.)

Prilog 5: Teštamenat iz 1964. godine, Josip Pino Jerman

Cari amici ed eredi
vi iz daleka i susedi
opet smo se ingrumali
da bimo malo skomedijali.
Svako leto po užuance
to se mora učinit
naše najveće vakuance
mora se je proslavit.
Jenu stuaru karanpanu
za Frančina v Restoranu
aš njegovu „Karavan“

mora se rivat svaki duan.
Na Šiveštrovu u Frančina
bila je vela pantomina
na loterije je bil praščić
koga je dobil jedan mladić.

11.6. Crkveni običaji

Bilo je mnoštvo i crkvenih običaja jer su Nerezinci vjernici te bi u ove običaje spadale procesije u kojima je sudjelovalo starije stanovništvo. Procesije bile bi priređivane nekoliko puta godišnje, od kojih je najpoznatija svetkovina sv. Marka, priređivana u proljeće, 25. travnja. Blagoslivljala bi se polja i usjevi procesijom koja bi kretala od župne crkve prema Podgori, zatim prema Klariću, zatim silazila do samostana na moru i vraćala se župnoj crkvi. Nerezinsko stanovništvo također je vjerovalo u vile, vilenjake, zle duhove, vještice, vukodlake i sl. Postoje neki običaji u prošlosti koji su bili povezani s mitskim stvorenjima, no više se ne odvijaju i malo tko ih se sjeća (Imamović, 1979).

12. OBIČAJI I OČUVANJE TRADICIJE DANAS

Danas se u Nerezinama održava tradicija i običaji folklora kroz Muaj, Karneval, Festival mijeha te plesovima i pjesmom za Nerezinsku regatu, Nerezinske ljetne igre i za vrijeme crkvenih blagdana. Folklorno društvo Studenac svaki običaj i događanja u Nerezinama popratiti pjesmom i plesom.

12.1. Nerezinski Muaj

„Nerezinski Muaj je blagdan proljeća, mladosti i ljepote prema staroslavenskoj božici Ladi, a danas navješćuje skori dolazak jedne nove turističke sezone od koje svi nešto više očekuju. Muaj je naš, nerezinski običaj, ali i svih onih koji drže do drevnih običaja koji su ljude povezivali s prirodom i čijem su se buđenju ljudi radovali. Od starine je očuvan ovaj običaj kako bi se ujedno pohranila i uspomena na nebrojene naraštaje mladića i djevojaka koji su svojim nadama i željama dočekivali Muaj i tako oživjeli još, po tko zna koji put, zanos, ljubav, čežnju i ljepotu, sve ono što pripada proljeću i mladosti“ (Sokolić, 2011).

„Nerezinski Muaj je običaj koji se nekoć zvao Cvjetna nedjelja te se održava prve nedjelje u mjesecu svibnju. Nerezinski Muaj započinje skupljanjem mladića subotom navečer u lokalnoj oštariji (kafiću) te čekaju da cijelo mjesto zaspe. Preko noći imaju zadatak dovesti iz šume stablo *dubac* (hrast) i postaviti ga na *pjacu* (trg) te ga urediti maramama starih nošnji i ostalim ukrasima. Nakon donesenog stabla, uzimaju cvijeće iz vrtova neudanih djevojaka te ga isto tako postavljaju na trg, a za kraj, već pred zoru, izvlače barku jedne neudane djevojke za koju pretpostavljaju da bi se trebala udati u ovoj godini. Ujutro mještani i folklorasi obučeni u narodne nošnje odlaze u crkvu te se nakon svečane mise na *pjaci* odvija ples. Kako bi mladići vratili barku u more, otac djevojke čija je barka dužan je platiti piće. Folklorno društvo Studenac za ovu priliku izvodi plesove i pjesmu. Točno u podne, kad zazvone crkvena zvona, Folklorno društvo Studenac izlazi na trg Studenac i započinje pjesma Oj, studenče nakon čega se pjeva u kvartetu pjesma *Divojčica, rožica*. Folklorasi se postave u parove te svirač započinje hodati u krug do svog mjesta svirajući mijeh te započinje ples Milo drago, a potom Račić. Za mještane ovaj običaj završava oko popodneva kada svi odnesu svoje cvijeće kućama, a folklorasi i mladići slave dugo u noć.“

Kazivao: Dragoslav Antonio Russin, 1. studenog 1966., Nerezine

„*Na parvu nedeju maja meseca ovde je ruaj zemuajski. Ot bližnjih boški parnese se na Studenac mluado stablo dupca: muaj. Za to skarbiju mluadi Nerezinci, ki tako dokazuju*

bravariju aš vajua stablo po noće otsječ i potegnut do pijace. Okolo stabla maja, poštivaju se vuaži ruožic, a pouse ot divovjak ki su prelijepa mladost naših škoji. A za krajicu maja bit će tratuana ona divuojka ki je se najde kaić na srijed Studjenca. Kada se Nerezine zbudi već je sve na svuom mestu. Ta se užuanca konča kade ćaća od tratuane divuojke mluadim Nerezincima plati škude da bi mu varnuli kaić v more. Svaka zima kua je za nami jeno godišće novo ruaja i muaj na ovuom Stjudencu nam govori da će leto bit dobro.”

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

Teta Pia Zorović, bivša članica Folklornog društva Studenac opisala je nerezinski muaj:

„Na prvu nedjelju mjeseca svibnja ovdje je raj zemaljski. Iz obližnjih šuma donese se na Studenac mlado stablo hrasta dupca: *muaj*. Za to brinu mladi Nerezinci koji tako dokazuju dobrotu jer treba stablo po noći odsjeći i odnijeti do trga. Oko stabla *muaja* slažu se vase cvijeća, a posebice onih djevojaka koje su prelijepa mladost našeg otoka. Za kraljicu maja bit će odabrana ona djevojka čija se barka nađe na sredini Studenca. Kada se Nerezine probudi sve bude na svome mjestu. Taj se običaj završava kada otac odabrane djevojke mladim Nerezincima plati novce da bi vratili barku u more. Svaka zima, koja je za nas godina novog raja i muaj na ovom Studencu nam pokazuje da će godina biti dobra.“

Kazivala: Pia Zorović, 20. prosinca 1942., Nerezine

12.2. Pusni utorak

„Pusni utorak je običaj koji se njeguje u Nerezinama i danas te se malo mijenjao kroz povijest. Na pusni utorak danas, a različito u odnosu na prošla vremena, sva se mladež skuplja u *oštariji* (kafiću) te maskirani odlaze do prve kuće u koju će unijeti veselje, pjesmu i radost. U Nerezinama se kreće od kuće Davida Zorovića, odnosno pokojnog Marija Zorovića, a završava se u kući Sandre Pinčić te se odlazi na Trg Studenac spaljivati pusta. U svakoj kući domaćini maškaranoj mladeži priušte dobrodošlicu vinom, kroštulama i fritulama. Mladež uvijek sa sobom nosi gitaru, harmonike i pjesmu koja se čuje od podna do otprilike osam sati navečer. Oko osam sati navečer spušta se na trg i spaljuje *pusta* (slamnatu lutku) koji je kriv za sva zlodjela u prošloj godini. Mladež dugo u noć pjeva pusne pjesme oko pusta. Pri spaljivanju pusta na trg se spuste i svi mještani kako bi gledali i time doprinijeli njegovanju i očuvanju tradicijskih običaja.

Pjesme koje se pjevaju u kućama mještana, kroz ulice i oko pusta su: *Carneval, La mula de Parenzo, Fin che la barca va,* “

Kazivao: Samuel Rukonić, 1. travnja 1998., Nerezine

12.3. Festival mijeha

Festival mijeha je manifestacija oformljena u svrhu očuvanja tradicije, muzike i instrumenata iz prošlosti koja se prvi put održala 2011. godine. Na dan 12. lipnja 2011. godine u Nerezinama je održan Prvi međunarodni festival sviranja na mijehu - Festival mijeha. Ideja o pokretanju ovog festivala potječe od svirača mijeha Folklornog društva Studenac iz Nerezina, Daria Kučića, svirača mijeha Folklornog društva Orlec, Iva i Marija Mužića te Reinharta Richtera iz Njemačke, velikog obožavatelja narodne muzike. Ovaj festival odvija se u Nerezinama i Orlecu te započinje plesom i sviranjem pjesama i plesa toga mjesta. U Nerezinama Festival mijeha otvara svirač Dario Kučić u pratnji plesa Folklornog društva Studenac dok u Orlecu započinje svirkom svirača Iva i Marija Mužića u pratnji Folklornog društva Orlec. Na prvoj smotri nastupili su svirači iz Njemačke, Austrije, Bugarske i domaći svirači iz Cresa, Lošinja, Raba i Paga. Sljedeće godine, 2012., nastupali su svirači i iz Italije i Istre (Sokolić, 2013).

12.4. Nerezinske ljetne igre

Nerezinske ljetne igre obilježavaju se na početku mjeseca kolovoza, tako da sedmi dan igara završava na prvu nedjelju kolovoza. Nerezinske ljetne igre počele su povodom obilježavanja blagdana Gospe od anđela (Porcijunkula). Nerezinske ljetne igre održane 2008. godine, nakon šesnaest godina hibernacije, unijele su novu ljetnu radost u Nerezine. S početkom u nedjelju nakon svečane mise igra se u Hotelu Televrin briškula i trešete, zatim se dan poslije nastavlja s nogometom i ostalim igrama, a završava se sa završnicom nogometa, klizavim stupom i dječjim igrama. Danas su u ovaj tradicionalni događaj ubrojani razni sportovi: mali nogomet, košarka, turnir u briškuli i trešeti, odbojka na pijesku, vaterpolo, dječje igre, klizavi stup, glow run i potezanje konopa. U prošlosti su se sastojale od boćanja, potezanja konopa, malog nogometa i turnira u briškuli i trešeti. Sudionici Folklornog društva Studenac svake godine sudjeluju u Nerezinskim ljetnim igrama kao volonteri, ali i zatvaraju Nerezinske ljetne igre pjesmom i plesom (Bačinić, 2011).

12.5. Nerezinska regata tradicijskih barki na jedra

„Nerezinska regata tradicijskih barki na jedra ima značajnu i dugotrajnu tradiciju. Prvi put je održana 1920. godine te je bila održavana do 1941. godine, nakon čega je natjecanje

obustavljeno zbog ratovanja. Nakon nekog vremena, 1954. godine regata je obnovljena te je trajala do 1965.godine nakon čega slijedi duža stanka. Osnutkom sportskog društva Škarpina 2011. godine obnavlja se regata koja traje i danas. Nerezinska regata započinje skupljanjem barki na jedra u nerezinskoj luci te se starta u podne iz nerezinske luke nakon čega slijedi kruženje po nerezinskom kanalu te se cilj opet nalazi u nerezinskoj luci. Navečer oko sedam sati na glavnom Trgu Studenac održi se ples i pjesma Folklornog društva Studenac te se dodjeljuju nagrade pobjednicima regate. Slavlje se nastavlja u Hotelu Televrin gdje se pjeva i pleše.“

Kazivao: Alberto Rušin, 15. studenog 1935., Nerezine

12.6. Slavlje crkvenih blagdana

Iako se u prošlosti za većinu crkvenih blagdana pjevalo i plesalo na glavnom trgu Studenac, danas se to rjeđe odvija. Folklorno društvo Studenac s početkom u mjesecu lipnju nastupa na pučkoj fešti u Osoru povodom blagdana sv. Gaudencija. Također nastupa i za Sv. Mariju Magdalenu u Nerezinama 22. srpnja svake godine nakon čega slijedi i nastup 15. kolovoza za Veliku gospu ili Ferragosto. Gospa od Zdravlja, zaštitnica glavne crkve u Nerezinama, obilježava se plesom i pjesmom 21. studenog te zadnji nastup u godini povodom crkvenih blagdana je nastup u Ćunskom za Sv. Nikolu, 6. prosinca (Polonio, 2011).

13. OČUVANJE TRADICIJE U DJEČJEM VRTIĆU

„Campini smatra vrlo opravdanim uvođenje folkloru u programe škola za buduće nastavnike, za što se zalaže Crocioni, ali niječe mogućnost rasprave o primjeni folkloru... Čemu onda poučavati folklor u školama koje pripremaju nastavnike? Da bismo jače razvili kulturnu nepristranost učitelja? Campinijeve ideje su vrlo zbrkane i nekoherentne, jer na drugom će mjestu sam priznati da država nije agnostična, nego ima svoju koncepciju života i dužnost da širi odgajajući narodne mase. Poznavati folklor za nastavnika znači, dakle, znati kakve sve koncepcije svijeta i života utječu na intelektualnu i moralnu izgradnju najmlađih generacija. Folklor ne smije biti koncipiran kao nešto bizarno, nešto čudnovato, kao nešto slikovito, nego kao vrlo ozbiljna stvar koju treba i ozbiljno shvatiti... tako će nestati podvojenost između moderne kulture i narodne kulture ili folkloru“ (Hameršak i Marijanić, 2010:63).

Kroz povijest se upravo kroz školstvo i obrazovanje poticao rad Folklornog društva Studenac. Sami učitelji bile bi prve osobe koje bi sudjelovale, poticale učenike, osnivale i obnavljale rad ovog folklornog društva. Kao što je prvi učitelj, koji je potaknuo očuvanje tradicije, Ivan Nino Zorović Škrivanelo, isto tako su i mnogi nakon njega. Učitelji su djeci pričali o vrijednosti tradicije, plesa i pjevanja koje se od starine moglo čuti (Sokolić, 2013).

„Folklor sam upravo počela i plesati jer su nam u dječjem vrtiću Cvrčak u Nerezinama pokazali ples, učili nas pjesmama i samom folklornom društvu. Mislim da smo tad imali šest godina, kada su nam teta Milena Rukonić Buza i barba Dario Kučić prvi put došli u vrtić pričati i pokazati malo više o Folklornom društvu Studenac. Svi mi, djeca smo ih znali viđati na feštama i *Muaju* kako *tancaju*, ali nam nikad nije to bilo toliko interesantno. Sjećam se da nas je tadašnja teta Marta Satalić, naša odgajateljica, posjela na pod i objasnila kako nam u posjet dolazi jedan barba i jedna teta iz folkloru. Teta Milena i barba Dario pokazali su nam plesove i pjesme te preporučili da za priredbu na kraju godine otplešemo i otpjevamo pred roditeljima. Nama je ideja zvučala zanimljivo jer će roditelji vidjeti tradiciju koja se i na nas djecu prenosi. Prvi korak koji je bio potreban napraviti bilo je određivanje tko će s kime plesati, odnosno odrediti parove. Tako, sam ja, Roberta Žuklić plesala sa Stefanom Paladinom, Iva Lekić i Raoul Filipas, Rea Russin i Erik Buza, Petra Muškardin i Samuel Rukonić, Stina Jurkota Rebrović i Andrej Benvin, Renata Žuklić i Ruben Polonio te Rahela Russin i Noel Benvin. Drugi korak, koji je već malo teži, bio je bilo pronaći i sklopiti nošnje za djecu. Svi smo tada gledali po kućama od *nonića* ako možemo nešto pronaći. Moja nona je imala nošnju, staru Nerezinsku koju sam ja obukla. Neka djeca su imala i nošnje, odnosno neke dijelove kao što je vardakuol ili travijersa

iz drugih dijelova otoka, iz Orleca, Loznati, Ustrina, Beleja... Nakon sklapanja i pronalaženja nošnji došao je trenutak za učenje samog plesa. To je bio pravi smijeh, naučiti četrnaestero djece *pihati*, uhvatiti se za ruku, okretati se... Probe smo imali dva puta tjedno, ako se dobro sjećam i bili smo uporni, neki više, neki manje. Uspjeli smo i naučiti dvije pjesme *Oj, studenče*, i *Nije mene, nije mene, naranča rodila*. Zadnji dan vrtića, približavala se predstava pred roditeljima, negdje u mjesecu lipnju, roditelji su svi već sjedili na stolicama u sobi kad smo mi ušli u prostoriju. Roditelji i rodbina su znali da plešemo, ali nas do tada nikad nisu vidjeli. Sjećam se ozarena lica *nonića* i *nona* koji su prije 30-tak godina i sami bili dio Folklornog društva Studenac. Danas, za razliku od te 2008. godine ostali smo plesati ja, Roberta Žuklić, Stefano Paladin, Erik Buza, Rea Russin, Ruben Polonio, Noel Benvin i Rahela Russin. Zato bih se usudila reći da je dolazak u vrtić tete Milene i barba Darija imalo presudnu ulogu jer se folklorno društvo proširilo za sedam članova, koji su i danas aktivni.“

Kazivala: Roberta Žuklić, 25. listopada 2000., Nerezine

Prvi put sam se učlanila u Folklorno društvo Studenac 2008. godine, ali tada nisam plesala, imala sam nošnju te smo zajedno pjevali *Oj, studenče*. Godine 2018. je teta Aleksandra Pinčić skupila nas djecu iz Nerezina i predložila da oformimo mlađu skupinu Folklornog društva Studenac. Mlađa skupina folklornog društva sastoji se od deset članova i to su ja, Rahela Russin i Paskal Benvin, Petra Lekić i Noel Benvin, Mirjam Zrnić i Dantes Benvin, Ana Mrkonjić i Ruben Polonio te Sara Satalić i Blaž Perković. Probe su nam bile jednom tjedno u mjesnoj vijećnici uz poduku svirača Darija Kučića i dugogodišnje plesačice Aleksandre Pinčić. Kad smo počeli vježbati za prvi nastup, koji je bio održan 6. svibnja 2018. godine, bilo nam je dosta zahtjevno naučiti, ali smo sve uspješno usavršili. Danas plešemo kao mlađa skupina Folklornog društva Studenac te u slučaju nestašice parova i sa starijom skupinom.“

Kazivala: Rahela Russin, 10. svibnja 2004., Nerezine

U budućnosti bilo bi poželjno odrađivati radionice vezane za folklor i tradiciju u Dječjem vrtiću Cvrčak te tim putem kontinuirano upoznavati novu djecu, a neke pripremati i za članstvo u Društvu. Moguće je provoditi radionice učenja pjevanja starih nerezinskih pjesama, radionice učenja tradicionalnog plesa, šivanja dijelova nošnja, izrada kolajni i mnoge druge, koje bi pridonijele razvoju i očuvanju tradicije na našem otoku. Kao i upoznavanje djece u vrtiću Cvrčak s Folklornim društvom Studenac, moguće je upoznati i s ostalim folklornim društvima

našeg otoka, kao što su Folklorno društvo Orlec i njihovi tradicionalni plesovi te Folklorno društvo Manfrina s plesovima grada Maloga Lošinja i otoka Suska. Bilo bi jako poželjno provoditi radionice sviranja narodnog instrumenta mijeha ili miha, jer, kako teta Pia kaže, „*Uvijek nam nedostaje svirača ki znaju lipo sviriti.*“ Kako bi djeci dali priliku da i sami nauče svirati, trebalo bi imati svirača koji ima želju, vrijeme i volju prenijeti svoju nauku na mladi naraštaj te tako i omogućiti Folklornom društvu Studenac priliku za daljnji rad.

Slika 11: Romina Russin, buduća članica Folklornog društva Studenac, 2019. godina

14. ZAKLJUČAK

Djelovanjem Folklornog društva Studenac, a pogotovo određenih osoba koje su zaslužne za prenošenje i očuvanje tradicije u Nerezinama, danas ima običaja koji nas podsjećaju i predočavaju život nekad. Upravo zbog istih razloga danas Nerezine i stanovnici Nerezina kroz godinu imaju dovoljan broj manifestacija i običaja, zatim veliki broj očuvanih starih pjesama, dva plesa i svirače koji znaju svirati mijeh.

Ljubav Nerezinaca prema folkloru, pjesmi, plesu i običajima je neizmijerna te se jako često na neke „obične“ dane čuje zvuk mijeha, odjek pjesme i vide koraci plesa. Prenašanjem nerodnih običaja, kulture i načina življenja na mlađe generacije uspijeva se održavati rad Folklornog društva Studenac, ali i sam duh mjesta Nerezine.

Ljubav prema običajima, tradiciji i folkloru Nerezincima raste od najmanje dobi kad im još *nonići* pjevaju stare nerezinske pjesme, kad gledaju svaki običaj koji se održava i kad počinju upoznavati ples, pjesmu i same folkloroške. Folkloroški su oduvijek preuzimali inicijativu u prenašanju ljubavi, interesa i želje mladim generacijama, pomoću svojih učestalih nastupa, održavanjem folkloru kroz godine te na kraju i odlascima u vrtić i tzv. skupljanjem djece na koju bi prenašali svoju nauku.

15. LITERATURA

1. Bačinić, T., Polonio, R., Sokolić, J., Vešković, D., Zorović, F. i Živković, M. (2011). *Nerezine...od Maja do Maja. Tema broja: Izložba maketa „Tradicijski život Nerezina“*. Sv. Ivan Zelina: Tiskara Zelina d.d.
2. Fučić, B. (1995). *Apsyrtides. Kulturno-povijesni putopis po otočju Cresa i Lošinja*. Rijeka: Tipograf d.d.
3. Hameršak, M. i Marjanić, S. (2010). *Folkloristička čitanka*. Zagreb: URIHO.
4. Imamović, E. (1979). *Nerezine na otoku Lošinju*. Sarajevo: DES
5. Klaić, Ž. (1987). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
6. Ladan, T. (2001). *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. Čakovec: Zrinski d.d.
7. Sokolić, J. (2006). *Ruke moje matere*. Rijeka: Glosa d.o.o.
8. Sokolić, J. (2007). *Nerezinski libar*. Rijeka: Glosa d.o.o.
9. Sokolić, J. (2013). *Narodni folklor Nerezina*. Rijeka: Glosa d.o.o.
10. Vranić, Silvana (2005). *Čakavski ekavski dijalekt: sustavi i podsustavi*, FF u Rijeci, Rijeka.

16. PRILOZI

1. Slika 1: starija skupina folklornog društva Studenac, 2007. godine, na fotografiji: Dario Kučić, Lara Paladin, Ilenia Kučić, Marina Polonio, Ruben Polonio, Roberto Polonio, Ivana Rušin, Ivan Kovačević, Barbara Zorović, David Zorović, Ines Sokolić, Luka Ribić, Milena Rukonić Buza i Eduard Ivičić

Izvor: Julijano Sokolić, 14. travnja 1943., Nerezine

2. Slika 2: starija skupina folklornog društva Studenac, 2022. godine (slikao Sandro Tariba), na fotografiji: Lara Paladin, David Zorović, Aleksandra Pinčić, Mario Živković, Barbara Zorović, Stefano Paladin, Roberta Žuklić, Erik Buza, Rea Russin, Eduard Ivičić, Milena Rukonić Buza, Emanuel Perković i Petra Pinčić

3. Slika 3: mlađa skupina folklornog društva Studenac, 2022. godine (slikao Sandro Tariba), na fotografiji: Petra Lekić, Noel Benvin, Mirjam Zrnić, Dantes Benvin, Sara Satalić, Blaž Perković, Rahela Russin, Paskal Benvin, Ana Mrkonjić i Ruben Polonio

4. Slika 4: ženska narodna nošnja (slikao Sandro Tariba), na fotografiji: Rahela Russin

5. Slika 5: muška narodna nošnja (slikao Sandro Tariba), na fotografiji: Paskal Benvin

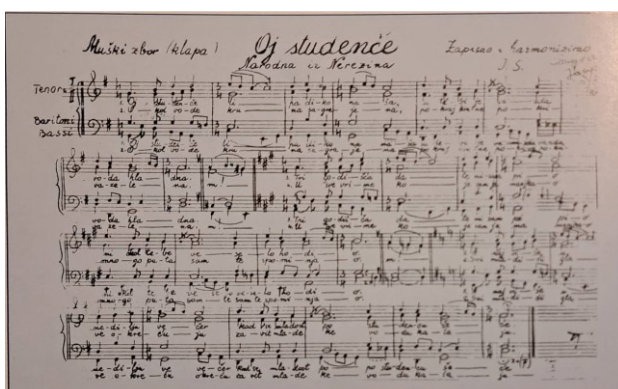

6. Prilog 1: tekst pjesme Oj studenče

Oj studenče

Oj studenče lipa diko naša, u tebi je vazda voda hladna.
U tebi je pokriva zelena, okol vode kruna sagrajena.
Tri godišća da te nisam pio, ni po tebi veselo hodio.
A najviše u nedilju večer, kad se mladost po Studencu šeće.
Svi mladići glave okrećuju zaviti mlade ke vodu kalaju.
Mužoduro mimo njih pasuju s čarnim ih oči pogjeduju.

7. Slika 6: notni zapis pjesme Oj studenče

8. Prilog 2: tekst pjesme Pejajmo vam mladu nevesticu

Pejajmo vam mladu nevesticu

Pejajmo vam mladu nevesticu,
koje ćete dare darovati.
Ko ne ćete dare darovati,
ćemo van ju nazad otpeljati!
Vesel'te se dvore junakove,
i u dvoru, majko junakova!
Lipa svatja priko polja seće
i prilipšu divojku pejaše.
Lip' je junak, još lipša divojka,
od lipote jubiti ju ne more.

9. Slika 7: notni zapis pjesme Pejajmo vam mladu nevesticu

30. Pe- jaj- mo van mla- du ne- ve- sti- cu,
Ko- je će- le da- re da- ro- va- te
pe- jaj- mo van mla- du ne- ve- sti- cu.
ko- je će- te da- re da- ro- va- cu. te.

10. Prilog 3: tekst pjesme Jive kosi levandu zelenu

Jive kosi levandu zelenu

Jive kosi levandu zelenu,
sestrica mu, sestrice mu,
ručak donášala.
Ajme, sestro, ajme, sestro,
lice ti je rumeno.
Da biš mi ga, da biš mi ga,
obljubiti dala.
Nemoj, brate, toga učiniti,
aš bi bila od boga grihota,
aš od judi velika sramota.

11. Slika 8: notni zapis pjesme Jive kosi levandu zelenu

33. J- ko- si, J- ve ko-
si le- van- du ze- le- nu. nu.

12. Prilog 4: tekst pjesme Divojčica rožica

Uvod:

Proizvoljni razgovor pjevača.

Pjevač: Mila moja napoji mi konja i na konju živoga sokola.

Pjevačica: Ja bi tebe konja napojila, pa bi rekla moja mati da sam puno na vodice stala.

Pjevač: A ti reci svojoj matere da ti se vidro potopilo malo vode, velo rasušilo.

Pjesma:

Divojčica rožica

Divojčice, rožice,
Bijele su ti nožice,
Ki bi rekal da nisu,
Dala bi mu po nosu.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice z Nerezin,
Bih te jubi ma ne smin.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice ze s Taržića,
Raširi mi ti mešića.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice iz Osora,
Nemoj bit takoj ohola.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Divojčice zes Beleja,
Spotpuhni mi spod peleja,
Oj na na ni na ni ne na

Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

Obarni ju jedan put,
Pak ju lati za tarbuh.
Obarni ju dva puta,
Pak ju lati za boka.
Obarni ju tri puti,
Pak ju lati za sarci.
Pak ju lati spod travijersu,
Pak ju hiti na punestru.
Oj na na ni na ni ne na
Traj na ni na ne na,
Oj na na ni na ni ne na,
Rožice rumena.

13. Slika 9: notni zapis pjesme Tužna djeva

Largo *Tužna djeva* *Nerezinka (uar.)*

1. TU-ŽNA DJE-VA KRAJ PRO-ZO-RA SJE-LA I U RU-CIRU-BAC OR-ŽA-LA
2. KA-KO MO-ŽEŠ TA-KVA SR-CA BI-TI, ME-NE TU-ŽNU SA-MU OSTA-VI-TI
3. NE-VJER-NI-ĆE KA-DA NA GROB POJ-DEŠ, TI SE SJE-TI TVO-JE ROP-KI-NJE
4. NA GRO-BU-JE BIJE-LI KRIZ PO-STA-VJEN, NAKRI-ŽU-JE CRNO SID-VO, PI-ŠE:
1. ŠNJI-ME SE JE-GIA-VU O-MO-TA-LA, PA JE TA-KO GOR-KO PLA-KA-LA
2. SR-ĆE ME BO-LI-MORAT ĆU U-MRIJETI, I U HLA-DANI GROBĆU JAKE-ĆI
3. TI SE SJE-TI-TVOJE NAJ-MI-LI-JE, KO-JA TE-JE VJE-RNO U-BI-LA
4. TU PO-CI-VA-SLATKI SA-NAK SNI-VA, UHR-LA-JE OD TU-GE I ŽA-LOS-TI

14. Prilog 5: tekst pjesme Nerezinka

Nerezinka

Oj, vi, mlade, što se ne ženite,
što se tako ohole daržite.
Jur vidite, da vas je jodviše,
a mladiće, da je premalo.
Cesar hoće na vojsku junake,
a nikoga ne pušća kraj majke.
Oj, vi mlade lipo narešene,
pari da ste u Mlecih rojene.
Staro vrime i žene su bile

ma su malo ponižnije bile.
Staro vrime druga moda bila,
ni se ovako muneda tršila.
Suknju kratku su one nosile,
ma bi bile i kopača juzele.
A sad neće jako ne mornara,
jol mornara, joli kapitana,
a tužna mladost kako mi se vara.

15. Prilog 5: tekst pjesme Koleda

Koleda

I.

Došli jesmo pri vratara,
i bogata gospodara,
zač jeBožić dobar dan,
vesel, vesel ovi stan.

II.

Gospodar k nama sidi,
na dobro ti Božić pridi,
ter ne gledaj sad na stran,
vesel, vesel ovi stan.

III.

I svi jošte ki ste u kući.
Sveti Duh vas nadahnuti,
uzradujte ovi dan,
vesel, vesel ovi stan.

IV.

Dajte janca, al' kozlića,
ali tustog zečića,
ne gledajte sad na stran,
vesel, vesel ovi stan.

16. Prilog 5: zapis po sluhu pjesme Carneval (Sokolić, 2007.)

Carneval

Carneval no' sta andar via,
che faremo un alegria.
Giorno e note in osteria,
non faremo che fraiar.

17. Slika 10: Dario Kučić- svirač mijeha

18. Prilog 5: Teštamenat iz 1964. godine, Josip Pino Jerman

Cari amici ed eredi
vi iz daleka i susedi
opet smo se ingrumali
da bimo malo skomedijali.
Svako leto po užuance
to se mora učinit
naše najveće vakuance
mora se je proslavit.
Jenu stvaru karanpanu
za Frančina v Restoranu
aš njegovu „Karavan“
mora se rivat svaki duan.
Na Šiveštrovu u Frančina
bila je vela pantomina
na loterije je bil praščić
koga je dobil jedan mladić.

19. Slika 11: Romina Russin, buduća članica Folklornog društva Studenac, 2019. godina
(slikao Sandro Tariba)

